

АНАЛІЗ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ "КРЕДИТОСПРОМОЖНІСТЬ ПОЗИЧАЛЬНИКА"

Анотація. Наведено результати аналізу структурних складових поняття "кредитоспроможність позичальника", проведено їх конкретизацію і на основі цього вдосконалено визначення.

Аннотация. Представлены результаты анализа структурных составляющих понятия "кредитоспособность заемщика", проведена их конкретизация и на основе этого усовершенствовано определение.

Annotation. The structural components of the notion "solvency of borrower" are determined, they are concretized and on this base the definition is developed.

Ключові слова: кредитоспроможність, позичальник, банк, кредитні відносини.

Сучасний етап становлення економіки України супроводжується кардинальними змінами в кредитній сфері. У результаті зростає роль і ускладнюється вплив кредиту на процес відтворення і розвитку економіки, що потребує перегляду низки важливих теоретичних положень у кредитних відносинах, додаткової розробки та глибшого осмислення цього складного питання. Висока ризиковість банківських, головним чином кредитних, операцій пов'язана з умовами та результатами діяльності його клієнтів. Фінансова стійкість банку залежить від кваліфікованого відбору клієнтів. Найважливішим засобом такого відбору є якісна оцінка кредитоспроможності.

Дослідженням цього питання присвячено роботи вітчизняних вчених та науковців, таких як: В. Галасюк [1], Н. Дехтяр [2], О. Дзюблук [3], А. Єпіфанов [2], О. Криклій [4], Н. Маслак [4], О. Терещенко [5] та ін.

Незважаючи на численні роботи з цієї проблематики, у науці і досі не існує єдиного погляду на трактування поняття "кредитоспроможність позичальника". Унаслідок цього різняться підходи до її оцінки. Таким чином, доцільними є аналіз та конкретизація визначення поняття.

Так, у нормативно-правових актах України поняття "кредитоспроможність позичальника" трактується по-різному. Згідно з Положенням НБУ "Про кредитування" № 246 від 28.09.1995 р., кредитоспроможність – це здатність позичальника в повному обсязі і у визначений кредитною угодою термін розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями [6]. Згідно з Рекомендаціями НБУ щодо оцінки комерційними банками кредитоспроможності та фінансової стабільності позичальника № 23011/79 від 02.06.1994 р., "кредитоспроможність – правовий і господарсько-фінансовий стан позичальника, який визначає наявність передумов для одержання ним кредитів, а також їх погашення у встановлені терміни" [7]. У роботі [8] кредитоспроможність позичальника розглядається як наявність передумов для одержання кредиту і здатність повернути його. Кредитоспроможність позичальника визначається за показниками, що характеризують його здатність своєчасно розрахуватися за раніше одержаними кредитами, його поточний фінансовий стан, спроможність у разі потреби мобілізувати кошти з різних джерел і забезпечити оперативну конверсію активів у ліквідні кошти. Відповідно до Постанови НБУ № 279 від 06.07.2000 р. "Про затвердження Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків" [9], "кредитоспроможність – це наявність у позичальника банку передумов для отримання кредиту та його здатність повернути кредит і відсотки за ним у повному обсязі та в обумовлені строки". Зазначені визначення поняття "кредитоспроможність позичальника" зводяться до наявності передумов для одержання і погашення кредиту, здатності позичальника своєчасно і повною мірою погасити кредит, вірогідності його повернення.

Д. Кумурчук [10, с. 67–68] стверджує, що визначення поняття "кредитоспроможність позичальника" полягає у його правовому забезпеченні та фінансовому стані, за результатами аналізу яких банк ухвалює рішення про початок (розвиток) або припинення кредитних відносин з позичальником.

На думку Ю. Когана [11, с. 56–57], характерними рисами кредитоспроможності позичальника є: довіра до позичальника; чесність і порядність позичальника; компетентність позичальника;

уміння передбачати зміни економічної кон'юнктури і користуватися ними; спроможність своєчасно перебудовувати виробництво продукції (товарів, робіт, послуг) тощо.

Н. Бунге [12, с. 44–45] пов'язує кредитоспроможність позичальника із нерухомістю капіталу.

Автори робіт [13; 14] зазначають, що в основі кредитоспроможності позичальника знаходиться його здатність генерувати SC-потоки. Причому вони акцентують, що SC-потік (solely cash flow) складається винятково з грошових коштів, на відміну від CF-потоку (cash flow), який є сумою грошових коштів та їх еквівалентів.

Я. Чайковський [15, с. 329–332] схиляється до думки, що при визначенні кредитоспроможності позичальника

На думку І. Гуцала [16, с. 39] і В. Коваленко [17, с. 181], кредитоспроможність, перш за все, пов'язана з ефективним процесом виробництва та реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і платоспроможністю як позичальника, так і його гаранта.

О. Носова [18, с. 122] при визначенні поняття "кредитоспроможність" зосереджується на інвестиційній привабливості та репутації позичальника, його фінансовій позиції, розмірі капіталу та кредитній історії.

У своїй роботі Г. Табачук [19, с. 37] розглядає кредитоспроможність як рух грошових коштів, який забезпечує розвиток позичальника переважно за рахунок власних коштів.

Таким чином, автором було виконано узагальнення підходів вчених щодо визначення поняття "кредитоспроможність позичальника", що дозволило виявити такі його характерні риси: фінансові можливості позичальника; платоспроможність позичальника і гаранта; рентабельність позичальника.

З огляду на це пропонується під кредитоспроможністю розуміти безперервний та адаптований до просторово-часових змін процес трансформації капіталу (джерел фінансування господарської діяльності) в капітальні блага (матеріальні ресурси, готову продукцію, грошові кошти тощо), який здатен забезпечити інвестиційну привабливість позичальника, його фінансову безпеку, фінансову стійкість, фінансовий розвиток тощо.

Наук. керівн. Омельченко О. І.

Література: 1. Галасюк В. В. Методика оцінки кредитоспроможності позичальників / В. В. Галасюк // Вісник НБУ. – 2002. – № 2. – С. 39–45. 2. Оцінка кредитоспроможності та інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання [Текст] : монографія / А. О. Спіфанов, Н. А. Дехтяр, Т. М. Мельник та ін. / за ред. доктора економічних наук А. О. Спіфанова. – Суми : УАБС НБУ, 2007. – 286 с. 3. Дзюблук О. В. Банки і підприємства: кредитні аспекти взаємодії в умовах ринкової трансформації економіки [Текст] : монографія / О. В. Дзюблук, О. Л. Малахова. – Тернопіль : Вектор, 2008. – 324 с. 4. Криклій О. А. Управління кредитним ризиком банку [Текст] : монографія / О. А. Криклій, Н. Г. Маслак. – Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2008. – 86 с. 5. Терещенко О. Дискримінантна модель інтегральної оцінки фінансового стану підприємства / О. Терещенко // Економіка України. – 2005. – № 8. – С. 38–44. 6. Положення НБУ "Про кредитування" № 246 від 28.09.1995 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0445-01>. 7. Рекомендації НБУ щодо оцінки комерційними банками кредитоспроможності та фінансової стабільності позичальника № 23011/79 від 02.06.1994 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v1_79500-94. 8. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Постанова НБУ № 368 від 28.08.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0841-01>. 9. Про затвердження Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків : Постанова Правління НБУ від 06.07.2000 р. № 279 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>. 10. Кумурчук Д. І. Оцінка кредитоспроможності заемщика, кредитні ризики в українських банках / Д. І. Кумурчук // Культура народів Причорномор'я. – 2007. – № 97. – С. 65–70. 11. Коган Ю. Регулювання діяльності комерційних банків в сучасних умовах / Ю. Коган // Культура народів Причорномор'я. – 2007. – № 97. – С. 55–58. 12. Бунге Н. Особливості регулювання та аналіз діяльності комерційних банків / Н. Бунге // Банківська справа. – 2003. – № 2. – С. 43–45. 13. Орехова К. В. Кредитоспроможність позичальника: сутність та зміст / К. В. Орехова, А. А. Яременко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/nie/2009_4_1/127-129.pdf. 14. Галасюк В. В. Методика оцінки кредитоспроможності позичальників / В. В. Галасюк // Вісник НБУ. – 2002. – № 2. – С. 39–45. 15. Чайковський Я. Аналіз кредитоспроможності позичальника банківської установи / Я. Чайковський // Журн. європ. економіки. – 2005. – № 3. – С. 328–346. 16. Гуцал І. Мотиваційні фактори у забезпеченні ефективності кредитування / І. Гуцал // Банківська справа. – 2002. – № 3. – С. 38–45. 17. Коваленко В. Роль банківських формувань у розвитку малого та середнього бізнесу / В. Коваленко // Регіональна економіка. – 2002. – № 4. – С. 179–186. 18. Носова О. В. Оцінка інвестиційної привабливості України: основні підходи // Економіка і прогнозування. – 2003. – № 3. – С. 119–137. 19. Табачук Г. П. Механізм забезпечення кредитоспроможності підприємницьких структур / Г. П. Табачук // Фінанси України. – 2006. – № 5. – С. 36–45.